

Research Articles

Received : 23 September 2022

Revised : 13 November 2023

Accepted : 16 December 2023

บทประพันธ์เพลง “ลายชมท่ง” สำหรับไวโอลินและวิโอลา Music Composition : “Lie – Chom – Tung” for Violin and Viola

นวเทพ นพสุวรรณ¹

Nawathep Nopsuwan

จารุวรรณ สุริยวรรณ²

Jaruwan Suriyawan

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of fine and applied arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Corresponding author e-mail : nawathep_n@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

งานสร้างสรรค์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะทางดนตรีของบทเพลงเดี่ยวแคน ลายชมท่ง ของนายสมบัติ สิมห่อ และเพื่อประพันธ์บทเพลง “ลายชมท่ง” สำหรับไวโอลินและวิโอลา ผู้สร้างสรรค์เลือก “ลายชมท่ง” มาเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างสรรค์ ผลการสร้างสรรค์คือ บทประพันธ์เพลงมีแนวทำนองและเสียงประสานอยู่ในบันไดเสียง G ไมเนอร์ เครื่องหมายประจำจังหวะ บทเพลงนี้ คือ $\frac{4}{4}$ และ $\frac{2}{4}$ เนื้อดนตรีบทเพลงนี้มีลักษณะเป็นแบบดนตรีประสานแนว หรือโฮโมโฟนี อัตราความเร็วที่ใช้ในบทเพลงนี้มีอยู่หลากหลาย แตกต่างกันไปในแต่ละท่อนเพลง สังเกตลักษณะ แบ่งออกเป็น 6 ท่อน ได้แก่ 1.ท่อนบทนำหรือเกริ่น 2.ท่อนขึ้น 1 3.ท่อนพีค 4.ท่อนนาข้าว 5.ท่อนขึ้น 2 และ 6. ท่อนจบหรือเตี้ยลา บทเพลงสร้างสรรค์ที่ประพันธ์ขึ้นนี้นอกจากมีความไพเราะ และ มีการสอดแทรกสำเนียงเพลงพื้นบ้านอีสานแล้วนั้น ยังสามารถส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ ด้านการท่องเที่ยวภาคอีสานผ่านผลงานบทประพันธ์เพลงนี้ด้วย

คำสำคัญ : บทประพันธ์เพลง, เพลงพื้นบ้านอีสาน, ลายชมท่ง

¹ อาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

² รองศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Abstract

This creative work aims to study and analyze the musical characteristics of the Bamboo mouth organ solo Lie – Chom – Tung of Mr.Sombat Simla and to compose the Music Composition : “Lie – Chom - Tung” for Violin and Viola. The creative work uses “Lie – Chom - Tung” as the main component in the creative process. The music composition has melody and harmonic in the G Minor scale. The time signature and The musical texture is homophonic. The tempo are varied. The piece can be divided into 6 sections as Introduction or Kroen, Soeng 1, Fugue, Na Khao, Soeng 2 and Ending or Toey La. In addition to the melodiousness, when playing this Isan aspect piece, it can also promote and publicize tourism in the northeastern region through this music composition.

Keyword : Music Composition, Isan Folk Song, Lie – Chom - Tung

1. บทนำ

รูปแบบเพลงลาวโบราณในประเทศลาวและภาคอีสานของไทยหรือที่เรียกกันว่า ‘หมอลำ’ นั้นเป็นวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตผู้คนมาอย่างยาวนาน หมอลำมีเสน่ห์เฉพาะตัว สามารถเข้าถึงจิตใจและวิถีชีวิตของคนได้อย่างเป็นธรรมชาติ ในยุคหนึ่งผู้คนใช้หมอลำในการถ่ายทอดเรื่องราวทางศาสนาหรือวรรณคดี ซึ่งแต่เดิมคำสอนและนิทานเหล่านี้จารึกไว้ในใบลานที่เก็บรักษาไว้ในลำไม้ไผ่ คนที่หยิบเอาเรื่องราวเหล่านี้ไปเล่าจึงถูกขนานนามว่า ‘หมอลำ’ ในระยะเริ่มแรก หมอลำมักใช้เล่าเรื่องราวต่างๆ เพื่อความสนุกสนาน จังหวะการเล่าเรื่องของหมอลำเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย มีการใช้เสียงแคนเข้าไปเพื่อเพิ่มอรรถรสและดึงดูดความสนใจจากผู้ฟัง พัฒนาต่อยอดจนสามารถแตกแขนงออกเป็นหมอลำหลายประเภท วิวัฒนาการของหมอลำนี้เคลื่อนตัวไปพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์วิถีเก่า สอดประสานควบคู่กันไป ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา เกิดศิลปินดนตรีพื้นบ้านที่ได้รับการยกย่องเป็นศิลปินมรดกอีสาน สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ตั้งแต่ผู้ประพันธ์เพลง หมอลำเรื่องต่อกลอน ขับลำทองถิ่น ไปจนถึงนักดนตรีพื้นบ้านพิณ-แคน (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน), 2564)

แคนเป็นเครื่องเป่าที่นิยมในหมู่ชาวไทยและชาวลาวมานานหลายศตวรรษ จากหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีแสดงให้เห็นว่า แคนเป็นเครื่องดนตรีประเภทบรรเลงทำนองที่เก่าแก่มาช้านานหนึ่งของโลก และยังเป็นต้นแบบของออร์แกนในยุโรป ได้มีการขุดพบซากแคนในชั้นหินที่มีอายุมากกว่าสองพันปีในมณฑลยูนนานของจีนแผ่นดินใหญ่ นอกจากนั้นนักค้นคว้าชาวฝรั่งเศสยังได้ขุดค้นทางโบราณคดีที่เมืองดอนซอน ริมฝั่งแม่น้ำโขงมา ในจังหวัดถันหัวของเวียดนาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2467 ในการขุดค้นครั้งนั้นได้พบขวานสัมฤทธิ์ที่มีอายุราวสามพันปี มีลักษณะรูปร่างคล้ายคลึงกับแคน

ของไทย-ลาวในปัจจุบัน และมีลวดลายเป็นรูปคนเป่าแคนน้ำเต้าสลักไว้บนหัวขวาน ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าชนกลุ่มไทย - ลาวมีความเข้าใจเรื่องอุโฆษวิทยาหรือสวนศาสตร์ (Acoustic) จนสามารถสร้างเครื่องดนตรีหลายเสียงได้มาไม่น้อยกว่าสามพันปี นักวิชาการด้านมนุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology) ได้จำแนกเครื่องดนตรีจำพวกแคนไว้ในกลุ่มเครื่องลม (Aerophone) ชนิดที่มีลิ้นอิสระ (Free Reeded) เนื่องจากเสียงแคนเกิดจากการเป่าและดูดกระแสมผ่านลิ้นโลหะที่ฝังอยู่ที่รูปปากข้างลำคอ ลิ้นแคนดั้งเดิมให้ระดับเสียงเดิมทั้งขณะเป่าและขณะดูดกระแสมผ่าน จึงยกให้แคนเป็นลิ้นอิสระ (สนอง คลังพระศรี, 2547, น. 11)

ลักษณะการบรรเลงแคน มี 3 ลักษณะ ลักษณะแรกคือการบรรเลงเดี่ยว หมายถึงการบรรเลงเพียงคนเดียวเพื่ออวดฝีมือ เพื่อความบันเทิง หรือผ่อนคลายความตึงเครียด ลักษณะที่ 2 คือ การบรรเลงเป็นวง หรือการบรรเลงแคนวง หมายถึงการนำแคนหลาย ๆ ดวงมาบรรเลงด้วยกันเป็นชุดหรือคณะ โดยใช้แคนขนาดต่าง ๆ ทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ส่วนจำนวนของแคนแต่ละขนาดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมหรือการจัดการของผู้บรรเลง ไม่ได้กำหนดไว้เป็นแบบแผนอย่างเคร่งครัด อีกรูปแบบหนึ่งของการบรรเลงเป็นวงของแคน คือ การบรรเลงแคนประกอบวงโปงลาง เป็นการนำแคนมาบรรเลงประกอบเข้ากับเครื่องดนตรีชนิดอื่นในวงโปงลาง ซึ่งประกอบด้วยโปงลาง พิณ พิณเบส เป็นต้นลักษณะที่ 3 คือ การบรรเลงประกอบหมอลำ หมายถึงการนำเอาแคนมาบรรเลงประกอบการลำของหมอลำแต่ละประเภท ได้แก่ หมอลำผีฟ้า หมอลำกลอนหรือหมอลำคู่ หมอลำเรื่องต่อกลอน หมอลำเพลิน หมอลำซิ่ง และ เพลงลูกทุ่งหมอลำ (สนอง คลังพระศรี, 2547)

สมบัติ สิมหล้า เป็นหนึ่งในหมอแคนที่เก่งที่สุดแห่งยุค เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดวิญญานความเป็นเพลงพื้นบ้านอีสานสู่สากลได้อย่างดีเยี่ยม ได้รับสมญาว่า "หมอแคนนี้ว่าทองคำ" เกิดเมื่อ พ.ศ. 2506 เป็นชาวอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นหมอแคนที่ตาบอดมาตั้งแต่กำเนิด จึงไม่มีโอกาสเรียนหนังสือในโรงเรียนสามัญ เมื่ออายุได้ 6 ปี พ่อซึ่งเป็นหมอแคน ได้นำสมบัติไปฝากกับหมอแคนที่มีชื่อเสียง คือ ทองจันทร์ ศรีชัย ที่เมืองอุบลราชธานี หมอแคนทองจันทร์ได้สอนให้เด็กน้อยสมบัติฟังและจำเสียงแล้วให้เป่าตามเสียงที่ได้ยิน ซึ่งเรียนรู้โดยการเลียนแบบ ต่อมาสมบัติได้ไปฝึกกับหมอลำคำพัน ฝนแสนหา และหมอลำวิรัช ม้าแข่ง ที่อำเภอยะผา จังหวัดนครราชสีมา จนกระทั่งได้เป็นหมอแคนประจำวงหมอลำอยู่ 5 - 6 ปี จากนั้นได้มีโอกาสเข้าร่วมการประกวดเป่าแคนเมื่ออายุ 13 ปี ในงานเทศกาล "มรดกอีสาน" ซึ่งจัดโดยวิทยาลัยครูมหาสารคาม เมื่อผ่านเข้าไปถึงรอบสุดท้ายที่เหลือผู้ประกวดเพียง 6 คน ปรากฏว่าหมอแคนทองพูนกับหมอแคนสมบัติได้คะแนนเท่ากัน จึงต้องแข่งขันกันใหม่ ซึ่งหมอแคนสมบัติ สิมหล้าได้อวดการเป่าแคนเลียนเสียงเครื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น เสียงกีตาร์ เสียงซอ เป่าเพลงเพื่อชีวิต และเพลงสากล ได้รับความชื่นชอบจากผู้ชมเป็นอย่างยิ่ง และได้รับรางวัลที่ 1 จากการแข่งขัน จากนั้นได้เข้าแข่งขันในอีกหลายเวที และได้รับรางวัลชนะเลิศทุกครั้ง จนได้ชื่อว่าเป็นหมอแคน "แชมป์ตลอดกาล" ทำให้กลายเป็นหมอแคนที่โด่งดัง เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ได้รับเชิญไปแสดงกับวงดนตรีต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น วงฟองน้ำ วงดุริยางค์ฟิลฮาร์โมนิกแห่งประเทศไทย (Thailand Philharmonic

Orchestra) วงแมนฮัตตัน แจ๊สควอเทต (Manhattan Jazz Quartet) วงเดอะพาราไดซ์บางกอกหมอลำ อินเทอร์เน็ตเนชันแนลแบนด์ ฯลฯ อีกทั้งยังได้รับเชิญเป็นวิทยากรในการบรรยายและเป่าแคน ให้แก่สถาบันการศึกษาต่างๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2555 สมบัติ สิมหฺล้า ได้รับรางวัลการเชิดชู ผู้กระทำความดีในสาขาดนตรีจากมูลนิธิอาจารย์สุกรี เจริญสุข ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (สุกรี เจริญสุข, 2561)

แนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานในผู้ประพันธ์แต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน อีกทั้งยังมีกระบวนการสร้างสรรค์ที่ต่างกันอย่างอีกด้วย ซึ่งในแต่ละแนวคิดนั้นจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ประพันธ์ ส่วนแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสานมีทั้งแรงบันดาลใจจากวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีสังคมและ สิ่งแวดล้อม การเลียนแบบธรรมชาติการเลียนแบบ อากัปกิริยาของสัตว์ ซึ่งผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์จากประสบการณ์ในวิถีชีวิตการพบเห็น การฟังการสังเกต และการอาศัยอยู่ร่วม (ภูวนัย ดิเรกศิลป์ และ สุรพล เนสุสินธุ์, 2563) ส่วนคำว่า “ลาย” ในความหมายของคนอีสาน หมายถึง สิ่งที่มีมากกว่าหนึ่งชิ้นไป ผสมผสานอยู่ในสิ่งเดียวกัน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ลายที่สามารถสัมผัสและให้ความรู้สึกทางสายตา จะเป็นลายของอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เกิดจากการทักทอ การจักสาน หรือเกิดจากการวาดเขียนฝาผนัง ส่วนลายประเภทที่สองเป็นลายที่สามารถสัมผัสและให้รสชาติทางหู คือ ลายที่ใช้กับดนตรีอีสานในการบรรเลงเพลงหรือท่วงทำนอง ร่วมกับเครื่องดนตรีอื่น เช่น พิณ แคน โปงลาง โหวด ซอ เป็นต้น จึงทำให้ลายต่างกับเพลง เพราะว่าเพลงมีความสั้นยาวของวรรคตอนที่ชัดเจน ส่วนลายจะมีความสั้นยาวของวรรคตอนไม่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับความสามารถและความเชี่ยวชาญของผู้บรรเลง ซึ่งลายมักใช้กับเครื่องดนตรีแคนในการบรรเลง (สิปปวิชัย กิ่งแก้ว, 2559)

ลายขมทุ้ง คือ ลายแคนที่เลียนเสียงจากธรรมชาติ เป็นการเป่าทำนองให้มีลีลาตามลักษณะสิ่งที่มองเห็นจากสิ่งที่อยู่รอบตัว บรรยายถึงบรรยากาศของทุ่งนาแดนอีสาน และการเดินรำของชาวบ้านกลาง ทุ่งทุ้งทุ้งนา เพื่อความบันเทิงยามว่างจากการทำงาน (สมบัติ สิมหฺล้า, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2563) บทประพันธ์เพลง “ลายขมทุ้ง” ได้นำทำนองจากบทเพลงเดี่ยวแคนลายขมทุ้งของ สมบัติ สิมหฺล้า ศิลปิน มรดกอีสาน สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน แคน) ปี พ.ศ. 2550 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อหาหน่วยทำนอง (Motif) ทำนอง (Melody) และเสียงประสานที่น่าสนใจ เพื่อนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ ในการสร้างสรรค์แนวทำนองใหม่สำหรับบรรเลงด้วยไวโอลินและไวโอลา เป็นการต่อยอดวัฒนธรรมเพลง พื้นบ้านอีสานผ่านบทเพลงร่วมสมัย

2. วัตถุประสงค์ของงานสร้างสรรค์

- 2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะทางดนตรีของบทเพลงเดี่ยวแคนลายขมทุ้งของนายสมบัติ สิมหฺล้า
- 2.2 เพื่อประพันธ์บทเพลง “ลายขมทุ้ง” สำหรับไวโอลินและไวโอลา

3. ขอบเขตของงานสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ประพันธ์บทเพลง “ลายชมพู” นี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ บริบท อัตลักษณ์ และลักษณะทางดนตรีของบทเพลงบทเพลงเดี่ยวแคนลายชมพู ของนายสมบัติ สิมหล้า นำมาสังเคราะห์เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการออกแบบแนวคิด วิธีการ และเทคนิคในการประพันธ์แนวทำนองใหม่ สำหรับบรรเลงด้วยไวโอลินและไวโอลา โดยกำหนดให้ทั้งสองเครื่องมือมีบทบาทหน้าที่ในการบรรเลงเท่าเทียมกัน

4. วิธีดำเนินงานสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์นี้เริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์บริบทและลักษณะทางดนตรีของบทเพลงเดี่ยวแคนลายชมพู ของนายสมบัติ สิมหล้า เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์บทเพลงสำหรับบรรเลงด้วยไวโอลินและไวโอลา โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และบทเพลงที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์เป็นบทประพันธ์เพลง “ลายชมพู” สำหรับไวโอลินและไวโอลา

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างสรรค์นี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

4.1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารจากหนังสือ บทความ วารสาร เอกสารตำรา โน้ตเพลงที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล สถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานการสร้างสรรค์

4.1.2 การสัมภาษณ์ ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) โดยการใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ และความคิดเห็นต่างๆ เพื่อนำมาสร้างสรรค์บทเพลง

4.1.3 การบันทึกเสียงบทเพลงเดี่ยวแคนลายชมพู ของนายสมบัติ สิมหล้า

4.2 การจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างสรรค์บทเพลง “ลายชมพู” สำหรับไวโอลินและไวโอลา ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การบันทึกโน้ตเพลง แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.2.1 การถอดเสียงที่บันทึกบทเพลงเดี่ยวแคนลายชมพู ของนายสมบัติ สิมหล้า เป็นโน้ตเพลงสากล

4.2.2 การวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะทางดนตรีของบทเพลงเดี่ยวแคนลายชมพู ของนายสมบัติ สิมหล้า โดยการพิจารณาโครงสร้างและลักษณะทางดนตรี ได้แก่ ทำนอง วรรคตอน บันไดเสียง รูปแบบจังหวะ การแปรทำนอง และบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.2.3 การสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบขององค์ประกอบของบทเพลง สังเกตลักษณะ กลวิธี และเทคนิคในการประพันธ์เพลง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์บทเพลง

4.3 กระบวนการสร้างสรรค์บทเพลง

นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์บทเพลงเดี่ยวแคนลายซมทุ่ง ของนายสมบัติ สิมห้ำ ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการออกแบบแนวคิด วิธีการ และเทคนิคที่ใช้ในการประพันธ์แนวทำนองใหม่ สำหรับบรรเลงด้วยไวโอลินและไวโอลา

4.4 การนำเสนอผลการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์บทเพลง “ลายซมทุ่ง” สำหรับไวโอลินและไวโอลา นำเสนอด้วยบทอรรถาธิบาย แบบพรรณนาวิเคราะห์ และการแสดงผลงานสร้างสรรค์ด้วยไวโอลินและไวโอลา

5. ประโยชน์ของงานสร้างสรรค์

การนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ บทเพลง “ลายซมทุ่ง” สำหรับไวโอลินและไวโอลา เป็นการสื่อสารให้เกิดจินตนาการถึงทุ่งนาแดนอีสาน การร้องรำทำเพลงของชาวบ้านกลางทุ่งนา โดยผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอผลงานไว้ในเชิงศิลปวัฒนธรรมทางดนตรี เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมพื้นบ้านกับวัฒนธรรมสากล ด้วยศาสตร์แห่งความรู้ กระบวนการ และการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าทางสังคม ด้วยศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการสร้างสรรค์ได้รับการเผยแพร่ ผลงานสร้างสรรค์ทางดนตรี ซึ่งจะเป็นองค์ความรู้ในเชิงวิชาการด้านดนตรีที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์เพลงร่วมสมัย โดยการบูรณาการศาสตร์ทางด้านดนตรีพื้นบ้านกับดนตรีตะวันตก เพื่อเป็นการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมภาคอีสาน ในอีกมิติของการสื่อสารจากผลงานสร้างสรรค์ทางดนตรี

6. การวิเคราะห์และผลงานสร้างสรรค์

บทเพลง “ลายซมทุ่ง” สำหรับไวโอลินและไวโอลา ในบันไดเสียง G ไมเนอร์ ในอัตราจังหวะ $\frac{2}{4}$ เป็นการบรรยายถึงท้องทุ่ง-ท้องนาแดนอีสาน ความสนุกสนานในการร้องเล่นเต้นรำกลางท้องนาท่ามกลางธรรมชาติ โดยแบ่งเป็นท่อนต่าง ๆ ดังนี้

ท่อนเกริ่น หรือท่อนบทนำ (Introduction) ห้องที่ 1 - 12 มีลักษณะทำนองซ้ำแสดงถึงความเขียวขจีของท้องไร่ ท้องนาแดนอีสาน สองห้องแรกเป็นการเลียนเสียงแคนด้วยไวโอลินกับไวโอลา จากนั้นไวโอลินบรรเลงทำนองในลักษณะเนิบช้า โดยมีไวโอลาบรรเลงเสียงค้ำทำหน้าที่เป็นเสียงปร

เกริ่น ♩ = 52

Violin
Violoncello

รูปที่ 1 ท่อนบทนำ ห้องที่ 1 – 12

รูปที่ 1 ท่อนบทนำ ห้องที่ 1 – 12

ท่อนแข็ง 1 ห้องที่ 13 - 81 เป็นท่อนที่สื่อถึงการเดินรำของชาวบ้านอีสานบนทุ่งนาที่เขียวขจีเต็มไปด้วยความสนุกสนาน ห้องที่ 13 - 18 วิโอลาบรรเลงทำนองนำมาก่อนแล้วเร่งจังหวะเร็วขึ้น จากนั้นจะสลับกันบรรเลงทำนองกับไวโอลินจนจบท่อน ผู้ประพันธ์ได้นำเอาทำนองของสมบัติ สิมหุ้มมาเรียบเรียงเสียงประสานขึ้นใหม่ เพื่อให้เห็นถึงแนวคิด สำเนียงในการเดี่ยวแคนลายซมทุ่งของสมบัติ สิมหุ้ม

แข็ง 1 ♩ = 106

accel. . . . .

Vln.
Vla.

รูปที่ 2 ท่อนแข็ง 1 ห้องที่ 13 - 18 วิโอลาบรรเลงทำนองนำมาก่อนแล้วเร่งจังหวะเร็วขึ้น

ช่วงที่เครื่องหนึ่งทำหน้าที่บรรเลงทำนอง อีกเครื่องหนึ่งจะทำหน้าที่บรรเลงเสียงประสานที่มีลักษณะเลียนเสียงโดรนของแคน ด้วยโน้ตตัว G กับ D

รูปที่ 3 ท่อนเชิง 1 ห้องที่ 19 - 34 วิโอลาบรรเลงทำนองนำมาก่อนแล้วสลับกันบรรเลงทำนองกับไวโอลินจนจบท่อน

ฟิวก์ ห้องที่ 81 - 151 ผู้ประพันธ์ตั้งใจใช้แนวคิดจากสังคีตลักษณะของฟิวก์ (Fugue) ในการประพันธ์ท่อนนี้ เพื่อเป็นการผสมผสานให้เกิดมิติใหม่ ๆ จากการใช้สำเนียงจากบทเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบของดนตรีสากล โดยใช้เฉพาะแนวคิดจากสังคีตลักษณะของฟิวก์เท่านั้น ไม่ได้ยึดถือกฎเกณฑ์ทั้งหมดตามหลักการประพันธ์เพลงของสังคีตลักษณะแบบฟิวก์ แบ่งออกเป็น

ตอนนำเสนอ (Exposition) ห้องที่ 81 - 97 คัดทำนองจากท่อนเชิง 1 มาใช้เป็นทำนองเอก (Subject) ในบันไดเสียง G ไมเนอร์ มีความยาว 4 ห้อง โดยเริ่มบรรเลงทำนองเอกด้วยไวโอลาในระดับเสียงต่ำ แล้วบรรเลงด้วยทำนองเอกตอบ (Answer) ในห้องที่ 85 ที่โดมินันท์ด้วยไวโอลินในระดับเสียงสูง แล้วกลับมาบรรเลงทำนองเอกด้วยไวโอลาโดยการบรรเลงสูงขึ้น 1 ช่วงคู่แปดในห้องที่ 89 ต่อจากนั้นบรรเลงทำนองเอกตอบด้วยไวโอลินในระดับเสียงที่ต่ำกว่าการบรรเลงก่อนหน้านี้ 1 ช่วงคู่แปดในห้องที่ 93 เพื่อให้ได้ 4 แนวทำนองตามรูปแบบของฟิวก์ และยังคงใช้การบรรเลงคลอด้วยลักษณะการโดรนเสียงแบบแคนเช่นเดิม

ฟิวก์
Exposition

รูปที่ 4 ท่อนฟิวก์ ห้องที่ 81 – 97

ช่วงต่าง (Episode) ห้องที่ 97 - 115 เป็นช่วงที่กลับมาบรรเลงทำนองที่มีความสนุกสนานของเพลงพื้นบ้านอีสาน โดยเป็นการปลัดกันบรรเลงทำนองด้วยไวโอลินกับวิโอลา

รูปที่ 5 ช่วงต่าง ห้องที่ 97 – 115

ตอนกลาง (Middle Section) ห้องที่ 115 - 137 เป็นช่วงที่กลับมาบรรเลงทำนองเอกในบันไดเสียง D ไมเนอร์ด้วยไวโอลา แล้วตามด้วยไวโอลินในบันไดเสียง C ไมเนอร์ในห้องที่ 119 ต่อมาบรรเลงด้วยไวโอลาในบันไดเสียง G ไมเนอร์ในห้องที่ 123 ในทำนองเอกที่ไม่สมบูรณ์ หรือที่เรียกว่าทำนองปลอม (False Entry) แล้วกลับไปบรรเลงด้วยไวโอลินในบันไดเสียง C ไมเนอร์อีกครั้งในห้องที่ 124 ในทำนอง

เอกที่ไม่สมบูรณ์เช่นกัน อีกทั้งยังมีลักษณะของการใช้ทำนองเอกซ้อน (Stretto) รวมถึงการใช้การบรรเลง
คลอด้วยลักษณะการโดรนแบบเดิม

Middle Section

The image shows a musical score for the Middle Section, measures 115-127. It consists of two staves: Violin (Vln.) and Viola (Vla.). The key signature has one flat (B-flat). The score is written in a complex texture with many beamed sixteenth notes. Dynamic markings include *mp* (mezzo-piano) and *mf* (mezzo-forte). The section is labeled 'Middle Section' at the top.

รูปที่ 6 ตอนกลาง (Middle Section) ห้องที่ 115 - 127

ห้องที่ 126 ทำนองเอกปรากฏขึ้นอีกครั้งด้วยไวโอลาและไวโอลิน ตั้งแต่ห้องที่ 128 เปลี่ยน
บันไดเสียงเป็น D ไมเนอร์ และ A ไมเนอร์ ส่วนในห้องที่ 130 - 137 เป็นช่วงเชื่อมเพื่อส่งไปยังตอนท้าย

The image shows a musical score for measures 126-137. It consists of two staves: Violin (Vln.) and Viola (Vla.). The key signature has one flat (B-flat). The score is written in a complex texture with many beamed sixteenth notes. Dynamic markings include *mp* (mezzo-piano) and *mf* (mezzo-forte).

รูปที่ 7 ช่วงช่วงเชื่อม ห้องที่ 130 - 137

ตอนท้าย (Final Section) ห้องที่ 137 - 151 เป็นการกลับมาบรรเลงด้วยทำนองเอกและ
ทำนองเอกตอบครบทั้ง 4 แนว แล้วส่งเข้าท่อนต่อไปของบทเพลง

Final Section

รูปที่ 8 ตอนท้าย ห้องที่ 137 – 151

นาข้าว ห้องที่ 151 - 192 เป็นการบรรเลงทำนองในลีลาช้าเนิบ สู่ถึงท้องทุ่งนายนามเย็นที่มีลมพัดเอื่อย บรรเลงทำนองด้วยไวโอลา บรรเลงคลอด้วยไวโอลินโดยการค้างเสียงด้วยโน้ต D กับ G และเพื่อให้เสียงมีความนุ่มนวลแผ่วเบา ผู้บรรเลงจะใส่ตัวลดเสียง (Mute) เพื่อให้ได้เสียงที่นุ่มแผ่วเบามากขึ้น

นาข้าว

♩ = 40

รูปที่ 9 นาข้าว ห้องที่ 151 – 166

ท่อนนาข้าว ห้องที่ 166 - 181 ถอดตัวลดเสียงออก ไวโอลินบรรเลงทำนองแล้วให้ไวโอลาบรรเลงทำนองสอดประสานเลียนเสียงโปงลาง ช่วงสุดท้ายของท่อนนาข้าวบรรเลงทำนองที่มีการเคลื่อนไหวมากขึ้นเพื่อส่งเข้าท่อนต่อไป

166 senza sord. mf
Vln. senza sord. pizz. f
Vla.

174 arco mf
Vln. arco mf
Vla.

รูปที่ 10 นาข้าว ห้องที่ 166 – 181

ท่อนนาข้าว ห้องที่ 181 - 192 เป็นช่วงสุดท้ายของท่อน บรรเลงทำนองโดยมีการเคลื่อนไหวมากขึ้นเพื่อส่งเข้าท่อนต่อไป

187 accel. f
Vln. mf
Vla.

เชื่อง 2
= 116
mf

รูปที่ 11 นาข้าว ห้องที่ 187 – 192

เชื่อง 2 ห้องที่ 192 - 258 เป็นการกลับมาบรรเลงด้วยทำนองที่มีความเร็วและสนุกสนาน โดยผู้ประพันธ์สร้างสรรค์ทำนองที่มีความสนุกสนานเช่นเดียวกับท่อนเชื่อง 1

192 mf
Vln. mf
Vla.

เชื่อง 2
= 116

รูปที่ 12 เชื่อง 2 ห้องที่ 192 - 198

ท่อนซิ่ง 2 ห้องที่ 237 - 247 แสดงถึงเทคนิคการเดี่ยวแคนของสมบัติ สิมหล้า คือการยืมทำนองจากเพลงลูกทุ่งที่ชื่นชอบมาใช้บรรเลงอยู่ในบทเพลง ผู้ประพันธ์จึงนำแนวคิดนี้มาใช้ โดยการยืมทำนองเพลงโด่ดิดง ของวง BNK48 ที่ร้องประกอบภาพยนตร์ผู้ว่าไทยบ้านมาใช้

รูปที่ 13 ซิ่ง 2 ห้องที่ 237 – 247

ท่อนจบ หรือเต้ยลา ห้องที่ 259 - 276 เป็นการบรรเลงทำนองส่งจบในลักษณะลายเพลงอีสาน

รูปที่ 14 ท่อนจบ ห้องที่ 259 - 276

7. การสรุปผลและการอภิปรายผล

งานสร้างสรรค์นี้นำเสนอบทประพันธ์เพลง “ลายชมพู่” สำหรับไวโอลินและไวโอลา เพื่อสร้างบทประพันธ์เพลงสำเนียงเพลงพื้นบ้านอีสาน ผลการวิจัยพบว่า จากการประพันธ์บทเพลงลายชมพู่สามารถศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงได้ดังต่อไปนี้

- 7.1 แนวทำนองและเสียงประสานอยู่ในบันไดเสียง G ไมเนอร์
- 7.2 เครื่องหมายประจำจังหวะบทเพลงนี้ คือ $\frac{4}{2}$ และ $\frac{2}{4}$
- 7.3 เนื้อดนตรีบทเพลงนี้มีลักษณะเป็นแบบดนตรีประสานแนว หรือโฮโมโฟนี
- 7.4 อัตราความเร็วที่ใช้ในบทเพลงนี้มีอยู่หลากหลาย แตกต่างกันไปในแต่ละท่อนเพลง
- 7.5 สังคีตลักษณ์ แบ่งออกเป็น 6 ท่อน ได้แก่
  - 7.5.1 ท่อนบทนำ หรือเกริ่น ปรากฏอยู่ในห้องที่ 1-12 ของบทเพลง
  - 7.5.2 ท่อนเชิง 1 ปรากฏอยู่ในห้องที่ 13-81 ของบทเพลง
  - 7.5.3 ท่อนพริ้ว ปรากฏอยู่ในห้องที่ 81-151 ของบทเพลง
  - 7.5.4 ท่อนนาข้าว ปรากฏอยู่ในห้องที่ 151-192 ของบทเพลง
  - 7.5.5 ท่อนเชิง 2 ปรากฏอยู่ในห้องที่ 192-258 ของบทเพลง
  - 7.5.6 ท่อนจบ หรือเตี้ยลา ปรากฏอยู่ในห้องที่ 259-276 ของบทเพลง

การอภิปรายผล

ดนตรีถือเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นของแต่ละประเทศ จะสร้างสรรค์งานดนตรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลง จึงนับได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติที่ต้องมีการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่คู่ชาติ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2551) การสร้างสรรค์แนวทำนองใหม่สำหรับบรรเลงด้วยไวโอลินและไวโอลา เป็นการต่อยอดวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านอีสานผ่านบทเพลงร่วมสมัย อีกทั้งยังเป็นการผสมผสานระหว่างดนตรีพื้นบ้านอีสานกับดนตรีตะวันตก สื่อให้เห็นถึงทุ่งนาและธรรมชาติแดนอีสาน และการร้องรำทำเพลง การเต้นรำอย่างสนุกสนานของคนอีสาน มีท่วงทำนองทั้งช้าและเร็วสลับกันไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอัครวัตร เชื่อมกลาง (2561) ที่มีแนวคิดแบบผสมผสานระหว่างดนตรีคลาสสิกกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน ในการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์ โดยคงทำนองความเป็นพื้นบ้านอีสานในรูปแบบของดนตรีคลาสสิก เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสานในเชิงอนุรักษ์

8. ข้อเสนอแนะงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นนี้เป็นการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านอีสานในรูปแบบของดนตรีสากล เป็นการสร้างแรงบันดาลใจกับบุคคลทั่วไปและบุคคลที่สนใจในดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดหรือสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่ด้วยดนตรีในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- ณัฏชา พันธุ์เจริญ. (2552). *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- ภูวนัย ดิเรกศิลป์ และสุรพล เนสุสินธุ์. (2563). แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสาน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(2). 128.
- สนอง คลังพระศรี. (2549). *ศิลปะการเป่าแคน มหัศจรรย์แห่งเสียงของบรรพชนไท*. หจก. โปรเซสคัลเลอร์ ดีไซน์ แอนด์ พริ้นติ้ง.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (2564, 27 เมษายน). *ISAN MUSIC NEVER DIE* วิวัฒนาการเพื่ออยู่รอดของดนตรีอีสาน. <https://www.cea.or.th/en/single-statistic/isan-music-never-die>
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2551). *ทรัพยากรสารสนเทศด้านดนตรี ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโสตทัศน์ (การสำรวจ รวบรวม และจัดหา)*. บริษัท ทรงสิทธิ์วรรณ จำกัด
- สิปปวิชญ์ กิ่งแก้ว. (2559). *วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทยสี่ภาค*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์.
- สุกรี เจริญสุข. (2561). *เสียงใหม่ในอุษาคเนย์*. หินหยางการพิมพ์.
- อัครวัตร เชื่อมกลาง. (2561). *การเรียบเรียงเสียงประสานเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.